

Wprowadzenie

Określając aktualną sytuację w Europie, Pierre Manent stwierdził, że główne problemy, z jakimi aktualnie się borykamy dotyczą nieufności i braku zaufania (2014, s. 25). Część czynników warunkujących obecną *erozję zaufania* i *zanik wiarygodności* (Hardin, 2009, s. 9) dotyczy wspólnych, globalnych wyzwań i adaptacyjnych konieczności, przed jakimi stoją jednostki, organizacje i zbiorowości za sprawą dynamicznych przemian cywilizacyjnych, czy też przyspieszonej (na tle dziejów) zmiany w morfologii życia społecznego. Na tle Europy Zachodniej kwestia zaufania społecznego w Polsce nabiera odmiennego charakteru za sprawą trudnej, dramatycznej historii (piętno zaborów i okupacji, negatywne doświadczenia związane ze sferą publiczną w czasach realnego socjalizmu) i wysokich kosztów transformacji (rozwarstwienie społeczne, zjawiska alienacji oraz anomii społecznej).

Definiując zaufanie, Piotr Sztompka określił, że jest ono „zakładem podejmowanym na temat niepewnych, przyszłych działań innych ludzi” (2007, s. 69–70). Ta niepewność wpisana jest w naszą codzienność w dobie *społeczeństwa ryzyka*. Parametr ryzyka warunkuje funkcjonowanie społeczne na wszystkich poziomach. Obejmuje naturalnie również sfery edukacji i kultury.

Przyświecająca autorom i wyrażona w rozdziałach wizja zaufania (nie zawsze przez nich zdefiniowanego wprost) nie będzie obejmować jedynie przekonań co do dobrej woli (innego, zbiorowości, organizacji). Można zatem powtórzyć za Katarzyną Żądło, że „ten, kto ufa, podejmuje działania, które powodują niepewne i niemożliwe do kontrolowania konsekwencje” (Żądło, 2014, s. 58). Wcielane w życie decyzje i działania zbiorowe bazują na zaufaniu zawężonym i opartym na wiedzy, oraz uogólnionym zaufaniu będącym w dużej części konsekwencją doświadczeń zbiorowych (Uslaner, 2008). To pierwsze jest pomocne zwłaszcza w działaniach w mikroskali, w codzienności, gdzie można posłużyć się logiką podziałów *my – oni*, *swoi – obcy* itd. To drugie wymaga otwarcia na innych, na obcych, warunkuje aktywność społeczną itp.

Celem publikacji jest ukazanie wybranych aktualnych i wielowymiarowych kontekstów zaufania w dwóch przenikających się perspektywach – edukacyjnej

i kulturowej. W prezentowanym tomie znajdują się artykuły autorów prezentujących analizy fenomenu zaufania w różnych, bliskich im ujęciach: pedagogicznym, socjologicznym, psychologicznym, filozoficznym i kulturoznawczym. Serdecznie zapraszamy do lektury.

*Jakub Bartoszewski
Marcin Olejniczak*

Bibliografia

- Hardin, R. (2009). *Zaufanie*. Warszawa: Sic!
- Manent, P. (2014). *Pewność, wiara, zaufanie bądź ich brak we współczesnej Europie*. W: J. Kołtan (red.), *Solidarność i kryzys zaufania* (s. 25–36). Gdańsk: Europejskie Centrum Solidarności.
- Sztompka, P. (2007). *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*. Kraków: Znak.
- Uslaner, E. M. (2008). *Zaufanie strategiczne i zaufanie normatywne*. W: P. Sztompka, M. Bogunia-Borowska (red.), *Socjologia codzienności* (s. 181–223). Kraków: Znak.
- Żądło, K. (2014). *O wartości zaufania. Komunikacja i budowa zaufania a rynkowa wartość przedsiębiorstwa*. Warszawa: Poltext.